

"חמישה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה"

(כריתות ט:ט-ט:)

דוד גלזר

"חמישה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה: (1) הבא על שפחה (חרופה) ביאות הרבה¹, (2) נזיר שנטמא טומאות הרבה² (3) המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה³, (4) מצורע שנתנגע נגעים הרבה⁴ (5) האשה שילדה ולדות הרבה⁵".

לגבי חמשת המקרים הנ"ל יש לחקור האם באמת ישנן עבירות רבות והתורה חידשה שלמרות זאת קרבן אחד מספיק, או שמא חידוש התורה הוא שיש כאן רק עבירה אחת⁶.

היות ולא כל הקרבנות הנ"ל באים על "עבירה", ניתן לנסח את החקירה כך: האם יש גורמים רבים לקרבן והתורה מחדשת שקרבן אחד פוטר את כולם, או שהתורה מחדשת שיש רק גורם אחד.

1. מביא אשם שפחה חרופה. ויקרא י"ט, כ' - כ"א.
2. יום אחרי שנטהר מטומאתו מביא חטאת העוף ועולת העוף וכבש לאשם. במדבר ו', ט' - י"ב.
3. מביא מנחת סוטה כאשר הוא משקה אותה את מי המרים המאררים. במדבר ה', ט"ו.
4. ביום השמיני לאסיפת צרעתו מביא אשם, חטאת ועולה. ויקרא י"ד, י'.
5. ביום ארבעים ואחד ללידת זכר וביום שמונים ואחד ללידת נקבה מביאה עולה וחטאת. ויקרא י"ב, ו' - ח'.
6. החקירה הזאת מוזכרת בספר "נזר הקדש" על אתר.

אין מטרת המאמר להגיע להכרעה בשאלה הנידונה אלא רק להציג את הבעיה ואת צדדיה השונים.

שפחה חרופה

מה יהיה דינו של אדם שבא על שפחה פעמיים בהעלם אחד, ונודע לו על הביאה הראשונה והפריש קרבן (אבל לא הספיק להקריב אותו), ואח"כ נודע לו על הביאה השנייה? האם יביא קרבן נפרד על הביאה השנייה או יפטר בקרבן הראשון? במילים אחרות: האם יתכן חילוק אשמות לאחר כל המעשים או לא?

אם שתי הביאות נחשבות לעבירה אחת אין כל אפשרות לחלק לאשמות לאחר כל המעשים - היתכן להביא שני קרבנות על אותה העבירה?! רק אם נאמר שהן עבירות נפרדות יש מקום לדון.

בגמ' בשבת⁷ ר' יוחנן סובר שיש חילוק אשמות לאחר כל המעשים בשפחה חרופה, וכיון שהלכה כמותו⁸ (כמו ברוב מחלוקותיו עם ריש לקיש) אנחנו צריכים לומר שבשפחה חרופה כל ביאה היא עבירה נפרדת, ורק חידוש התורה פוטר את הבא ביאות הרבה בשפחה חרופה בקרבן אחד.

7. דף עב. "למ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחילה מחלוקת דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש".
אמנם אין הלכה כאותו מאן דאמר, אבל העקרון של חילוק אשמות לא משתנה.

8. גם הרמב"ם פוסק שיש חילוק אשמות לאחר כל המעשים. הל' שגגות פ"ט, ה"ו.

בארבעת המקרים האחרים הגמ' מביאה מקור (פסוק) לדין "קרבן אחד על עבירות הרבה". בנזיר - אין מקור.

בשיטה המקובצת⁹ מובא בשם תוס': "...גבי נזיר לא צריך קרא... כולה טומאה אריכתא היא כיון דלא יצא לשעה הראויה להביא קרבן".

לעומת זאת בהמשך השיטה המקובצת¹⁰ מופיעה דעת תוס' הרא"ש: "צריך עיון דנזיר מנלן דאינו מביא אלא קרבן אחד על טומאות הרבה? ושם מדכתיב: "זאת תורת הנזיר"¹¹. אבל קשה: למה לא פירש התלמוד?"

לדעת תוס' כיון ש"כולה טומאה אריכתא" פשיטא שקרבן אחד מספיק - מטרת הקרבן היא להשלים את תהליך הטהרה. כשם שאדם הנוגע בשרץ פעמים רבות טובל פעם אחת וטהר - כך נזיר שנטמא פעמים רבות מביא קרבן וטהר. יש גורם אחד לקרבן.

תוס' הרא"ש, כנראה, סובר שמטרת קרבן נזיר היא לכפר על החטא. אם כן כל טומאה היא גורם נפרד לקרבן ולולא חידוש התורה ("זאת תורת הנזיר") נזיר שנטמא טומאות הרבה היה מתחייב קרבנות הרבה¹².

9. דף ט' אות א'.

10. אות ח'.

11. במדבר ו', י"ג.

12. המיוחס לרש"י (המודפס בצד הגמ' איננו רש"י) בדף ב: ד"ה "נזירות דטהרה" אומר: "נזיר שנטמא... אינו מביא אלא על האחרונה...". נראה שהוא הולך בשיטת התוס', שכיון שנטהר מטומאה האחרונה - הרי הוא טהור. אילו היה רוצה להסביר כתוס' רא"ש היה צריך לומר: "מביא אחד על כולט".

המקנא לאשתו

תוס',¹³ מקשים: "תימה! דבסוטה אמרינן דלרבנן אין אשה שותה ושונה... וכיון דאינה שונה למאי איצטריך דלא מייתי אלא קרבן אחד?"

תוס' הבינו שהקרבן הוא חלק מתהליך השקאת הסוטה, וכיון שמשקים רק פעם אחת פשיטא שצריך רק קרבן אחד. יש גורם אחד לקרבן.

ניתן להבין בצורה שונה. ניתן לומר שהקרבן בא על הקינוי,¹⁴ (והרי היו קינויים הרבה) או על הסתירה (והרי גם סתירות הרבה היו). לפי זה יש גורמים רבים לקרבן, ובאה התורה וחדשה: "זאת תורת הקנאות" - קרבן אחד לקינויים הרבה.

מצורע

עד מתי מצורע מביא קרבן אחד על נגעים הרבה? יש מחלוקת בתוספתא¹⁵: "מצורע שנתנגע, חזר ונתנגע, חזר ונתנגע, מביא קרבן אחד על הכל... חכמים אומרים... הביא אשמו ונתנגע, הביא אשמו ונתנגע מביא קרבן על כל אחד ואחד. ור' שמעון אומר: קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו".

13. ד"ה "תורה אחת לקינויים הרבה".

14. וכך אפשר לדייק מלשון הגמ': "קרבן אחד על קינויים הרבה". מפשטי הפסוקים נראה שהקרבן בא על הסתירה: "...מנחת קנאות הוא מנחת זכרון מזכרת עון" (במדבר ה', ט"ו). מטרת הקרבן היא להזכיר את העון שהיה בסתירה - אם היה.

15. א' ברייתא ז'.

מה ההבדל בין אשם לחטאת?

ה"מנחת ביכורים" מסביר את דברי חכמים "עד שיביא אשמו" ואומר: "דעיקר הקרבן אשם הוא".

מצורע מקריב אשם, חטאת ועולה⁴. את שלושת הקרבנות ניתן לראות כיחידה אחת. אם עיקר הקרבן (= היחידה) קרב - השאר יתנהל כרגיל¹⁶ אפילו אם חזר ונתנגע. אם עיקר הקרבן קרב לפני שנתנגע שנית - כבר איננו יכול להביא קרבן אחד על שניהם אלא משלים את הקרבן על הנגע הראשון ובנפרד מביא קרבן על הנגע השני.

אם כן מחלוקת חכמים ור' שמעון¹⁷ היא: מה עיקר הקרבן - החטאת או האשם.

חטאת, בפשטות, באה ככפרה על חטא, ואשם מטרתו להכשיר - לטהר¹⁸. זאת אומרת שמחלוקת חכמים ור' שמעון היא: האם המטרה המרכזית¹⁹ של הקרבן היא לטהר או לכפר. לחכמים הקרבן מטהר ואם כן יש רק גורם אחד לקרבן - הצורך להיות טהור, ואילו לר' שמעון הקרבן מכפר ואם כן יש גורמים הרבה - עבירות רבות.

16. מצאנו דבר דומה באשם חלוי (דף כג: - במשנה). אם העיקר נעשה (= נזרק הדם) השאר מתנהל כרגיל (= הכשר יאכל) אפילו אם נודע לו שלא חטא.

17. ע' פירוש "תפארת ישראל" לפרק ב' משנה ג' (אות ט"ו) שמסביר את מחלוקת ת"ק ור' יהודה במשנה כמחלוקת ר' שמעון וחכמים בברייתא.

18. ר' רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"ה, הל"ב.

19. כו"ע לא פליגי שאחת החוצאות של הקרבן היא להכשיר לאכול בקדשים (= לטהר). אבל זה לא בהכרח המטרה העיקרית של הקרבן.

יולדת

עד מתי יולדת מביאה קרבן אחד על ולדות הרבה?

מצינו בדבר מחלוקת בית שמאי ובית הלל²⁰: "המפלת לאור שמונים ואחד - ב"ש פוטרים מן הקרבן, וב"ה מחייבין".

על אשה שילדה (או הפילה) נקבה להמתין שמונים יום, וביום השמונים ואחד עליה להביא את קרבנותיה⁵. המשנה דנה על מקרה שהאשה ילדה (או הפילה) נקבה ובאור לשמונים ואחד חזרה והפילה. ב"ש אומרים שגם על מקרה כזה נאמר שיוולדת מביאה קרבן אחד על ולדות הרבה, ואילו ב"ה סוברים שזה נאמר רק על המפילה עד יום שמונים (ועד בכלל).

מה המיוחד באור לשמונים ואחד או יום שמונים ואחד שמחלק לקרבנות?

יום שמונים ואחד הוא "שעה הראויה להביא בה קרבן". השעה הראויה לקרבן מחלקת לקרבנות יולדת²¹, כשם שידיעה מחלקת לחטאת רגילה. למה ידיעות מחלקות לחטאת רגילה? הידיעה היא התנאי האחרון להבאת הקרבן²². (אם יקריב את חטאתו לפני שיוודע לו בוודאות שחטא - חייב להביא קרבן אחר כאשר נודע לו). כך השעה הראויה לקרבן היא התנאי האחרון להבאת קרבנות היולדת.

שיטת ב"ה יותר קשה להבין. מה המיוחד באור לשמונים ואחד? למה סוף זמן הטהרה מחלק לקרבנות?

20. דף ז:

21. וכן לנזיר.

22. זוהי שיטת תוס' בשבת דף עב. ד"ה "בעל".

אם נאמר שקרבנות יולדת באים לכפר עליה²³, רק חידוש התורה פוטר את היולדת ולדות הרבה בקרבן אחד, ניתן לומר שהתורה קבעה²⁴ גבול שרירותי שאין לו משמעות מהותית לנושא. אם נאמר שקרבנות יולדת באים לטהר אותה²⁵, אנחנו קשורים לכללי ההגיון הרגילים של התורה (אין לנו גזירת הכתוב שיוציא את הדברים מהכלל), ואם עדיין לא יצאה שעה הראויה לקרבן איך ניתן לומר שתחייב יותר?

יוצא שב"ש וב"ה נחלקו במהות קרבן יולדת - אם מטרתו הראשית היא לכפר או לטהר, אם יש גורמים רבים למביאה קרבן אחד על ולדות הרבה או גורם אחד.

23. נידה לא: - "יולדת חוטאת היא". ע"ש.

24. באמת דינם של בית הלל מבוסס על גזירת הכתוב. וכך אומרת הגמ' (דף ח'.): "תניא - אמרו להם ב"ה לב"ש: הרי הוא אומר "או לבת" לרבות אור לשמונים ואחד". וע' שם"ק שם אות א'.

25. בעזרת שיטת ב"ש זו נוכל להסביר הו"א תמוהה מאוד בגמ' (הגמ' בעצמה תמהה): "יכול אף על הלידה והזיבה אינה מביאה אלא קרבן אחד? ח"ל...". (דף ס':). ההו"א של הגמ' היתה שקרבנות יולדת וזבה באים לטהר ואופן פעולתם שווה (כשם שמקוה מסהר גם טמאי שרץ וגם טמאי נכילה) ולכן אחד מספיק. מסקנת הגמ', כמובן, היא לא כך אלא כב"ה.